

9. Пашко П.В. Митна безпека (теорія, методологія та практичні рекомендації) / П.В. Пашко / монографія. – Одеса : АТ «Пласке», 2009. – 628с. іл.).
10. Законодавчі ініціативи митниці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/>. вільний. – Загол. з екрану.

Кущенко Д. И.

Академия таможенной службы Украины

ТАМОЖЕННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В СИСТЕМЕ ФАКТОРОВ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

Резюме

Статья посвящена вопросам характеристики влияния деятельности таможенных институтов на экономическую безопасность государства. Определяются особенности взаимодействия экономических и таможенных процессов в сфере развития национальной экономики. Автор предоставляет схематическое изображение места таможенной безопасности как ведущей составляющей национальной безопасности. Проанализирован международный опыт в сфере реализации экономической безопасности сквозь призму государственных органов.

Ключевые слова: экономическая безопасность, таможенная безопасность, национальная экономика.

Kushchenko D. I.

Ukrainian Academy of Customs

CUSTOMS ACTIVITIES IN THE SYSTEM FACTORS OF ECONOMIC SAFETY OF THE NATIONAL ECONOMY

Summary

Article is devoted to the characterization of the impact of customs institutions on economic security. Peculiarities of interaction of economic and customs processes in the development of the national economy. The author provides a schematic representation of local customs security as a leading component of national security. The analyzed international experience in the implementation of economic security through the prism of public bodies.

Key words: economic security, custom security, national economy.

УДК 339.37

Сахацький М. П.

Одеська державна академія будівництва та архітектури

Мазур О. Є.

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

У статті визначено сучасний стан і тенденції матеріально-технічного забезпечення підприємств роздрібною торгівлю в Україні. Проведено аналіз динаміки товарної пропозиції, а також ринку торговельної нерухомості.

Ключові слова: роздрібна торгівля, матеріальні фактори, товарна пропозиція, девелопмент, торговельні площі.

Постановка проблеми. На торговельне підприємство справляє вплив численна кількість факторів і умов, що безпосередньо не залежать від підприємницьких суб'єктів, але потребують прийняття підприємцями відповідних адаптаційних управлінських рішень. Знання складу цих факторів, а також поточного і прогностичного стану їхнього розвитку дає змогу знизити господарські ризики, спланувати дії на перспективу та своєчасно розробити попереджувальні заходи. Одним із найважливіших для торгівлі факторів є матеріально-технічне забезпечення підприємств, – передусім, товарною пропозицією та якісними торговельними площами, без яких товарообмінний процес взагалі не може відбутися. Особливості стану та тенденції розвитку матеріальної бази безпосередньо визначають сучасний і перспективний стан роз-

дрібною торгівлю. Наприклад, недостатній рівень розвитку темпів будівництва об'єктів торговельної інфраструктури здатен утворити системні ризики для торговельного бізнесу, тому потреба його діагностування є актуальною.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз факторів розвитку торгівлі в Україні досліджується в роботах багатьох науковців – наприклад, В. Апопії [1], М. Тарасюка [13], Ю. Масленнікова [4], О. Тараненко [12]. Проте матеріально-технічним факторам зазвичай не надається самостійного науково-практичного значення. Подолання зазначеної обмеженості і має за мету ця стаття.

Мета статті. Ми ставимо завдання дослідити тенденції, які намітилися у сфері товарного забезпечення роздрібною торгівлю, а також визначити стан пропозиції на ринку нерухомості в сегменті

призначених для організації торгівлі спеціальних площ.

Виклад основного матеріалу. Основною галуззю, яка забезпечує товарну пропозицію роздрібною торгівлі, є переробна промисловість. Аналіз динаміки її розвитку в цілому та за деякими складовими у 2007-2012 рр. показує, що промислове виробництво України перебуває в глибокій стагнації (табл. 1). Найбільше падіння обсягів виробництва відбувалося в кризовий період 2008-2009 рр., проте відтоді промисловість так і не змогла відновитися: за середньорічними темпами росту станом на початок 2013 р. лише харчова сфера виробництва продемонструвала мізерне зростання – на 0,5%, для решти галузей було характерне падіння. 2012 рік «зламав» тенденцію поступового росту, яка окреслилася у 2010 р., і на початок 2013 р. приріст показали тільки харчова і целюлозно-паперова промисловість.

Серед харчових продуктів збільшилось виробництво м'яса (мороженої свинини, птиці), ковбасних виробів, м'ясних консервів, натуральних соків, джемів, олії, деяких молочних та молочнокислих продуктів, печива, мінеральної води; в легкій промисловості показали зріст виробництво тканин, килимів, деяких видів одягу; в целюлозно-паперовій підгалузі – виробництво побутового паперу, картонних коробок, друкування зошитів і газет [11, с. 104].

Обсяги продукції сільського господарства, які з 2010 р. показували стрімкий ріст, у 2012 р. теж зазнали падіння – темпи приросту до попереднього року мали від'ємний результат та становили -4,5% [11, с. 27]. Незважаючи на покращення ситуації в тваринництві (індекс росту становив 3,9%), загальний ріст був знівельований зменшенням обсягів рослинництва – на 8,1%, де падіння відбулося за усіма позиціями [11, с. 134].

За даними Держкомстату, протягом 2013 р. мі-

сячні темпи падіння промисловості відносно аналогічного періоду попереднього року перебували в межах 5,2-5,3% [6]. У січні-вересні 2013 р. порівняно з таким самим періодом 2012 р. в Україні спостерігався найбільший спад промислової продукції – до 5,2%. Крім неї, аналогічний спад серед країн СНД зафіксовано тільки в Білорусі – 4,6%. В жовтні падіння української промисловості становило 4,9%. Серед лідерів падіння третє місце посіла харчова промисловість, яка зазвичай під час економічних негараздів демонструвала найменший рівень спаду і була основою для формування роздрібного товарообороту продовольчими товарами. Її виробництво скоротилося на 12,5% порівняно з жовтнем 2012 р. На нашу думку, причини промислового спаду не пов'язані ані зі споживчою активністю, ані з факторами зовнішнього попиту (експортом), а мають системний характер і містяться у структурній організації економіки і проблемах державного управління, зокрема у бюджетній, податковій та інвестиційній політиці.

За наявності тривалого виробничого спаду та випереджувального зростання доходів населення роздрібний товарооборот насичувався за рахунок імпортованої продукції. За даними офіційної статистики, протягом останніх років експорт стабільно перевищував імпорт, що свідчить про дефіцитність торговельного балансу та імпортозалежність української економіки (табл. 2). Крім того, спостерігається щораз більше негативне сальдо зовнішньої торгівлі, яке з 2009 до 2012 рр. зросло майже у 3 рази [2, с. 22, 30].

Серед регіонів України у 2012 р. найбільші імпортні надходження припали на м. Київ (30,8%), Дніпропетровську (7,7%), Київську (5,7%), Одеську (5,1%), Донецьку (4,9%) та Львівську (4,0%) області, які характеризувалися високим показниками платоспроможного споживчого попиту [11, с. 251].

Таблиця 1

Темпи приросту виробництва в деяких галузях промисловості

Показник	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Середньорічні темпи приросту у 2007-2012, %
Вся промисловість	7,6	-5,2	-21,9	11,2	7,6	-1,8	-1,1
Переробна промисловість, в тому числі:	9,9	-6,0	-26,5	13,9	8,2	-3,7	-1,2
виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	7,8	-2,3	-6,0	3,2	-0,6	1,6	0,5
легка промисловість	-2,6	-10,6	-25,8	8,9	7,7	-5,5	-5,4
текстильне виробництво; виробництво одягу, хутра та виробів з хутра	-3,0	-11,8	-28	9,5	8,6	-2,9	-5,5
виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	-0,6	-4,2	-15,9	6,6	4,0	-16,4	-4,9
оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів	12,4	-2,4	-24,6	9,6	9,7	-1,8	-0,4
целюлозно-паперове виробництво; видавнича діяльність	11,6	0,1	-18,7	2,8	-0,9	4,5	-0,6

Джерело: [11, с. 104]

Таблиця 2

Експортно-імпортна діяльність у 2009-2012 рр.

Показник	2009	2010	2011	2012	2012 до 2009, %
Обсяг експорту товарів, млн дол. США	39695,7	51405,2	68394,2	68809,8	1,73
Обсяг імпорту товарів, млн дол. США	45433,1	60742,2	82608,2	84658,1	1,86
Сальдо, млн дол. США	-5737,4	-9337	-14214	-15848,3	2,76
Індекс росту експорту товарів, % до попереднього року	0,59	1,29	1,33	1,01	-
Індекс росту імпорту товарів, % до попереднього року	0,53	1,34	1,36	1,02	-

Джерело: [2, с. 22, 30]

Ввезення значних обсягів товарів з-за кордону визначило структуру роздрібного товарообороту української внутрішньої торгівлі, в якій на частку імпортованої продукції в різні роки припадало 30-40% (табл. 3). Нині чітко окреслилася тенденція до збільшення імпортозалежності, особливо в секторі непродовольчих товарів. Так, на початок 2013 р. через торгову мережу підприємств продавалося 86,3% вітчизняних продовольчих і 41,9% непродовольчих товарів, а у 2009 р. ці показники дорівнювали 88,4% і 54,7%, відповідно.

Таблиця 3
Частка продажу споживчих товарів
вітчизняного виробництва через торгову
мережу підприємств, %

	2005	2009	2010	2011	2012	Динаміка частки у 2005-2012 рр., відсоткових пунктів
Усі товари	70,5	67,4	64,3	61,9	58,9	-11,6
Продовольчі товари	90,9	88,4	88,2	87,2	86,3	-4,6
Непродовольчі товари	57,6	54,7	50,0	47,2	41,9	-15,7

Джерело: [8, с. 43-44]

Основою матеріально-технічного оснащення роздрібної торгівлі є також наявність та якість торговельних площ. За 2009-2012 рр. обсяги загальної торгової площі по країні зросли на 16% і становили 9294 тис. кв. м [11, с. 117]. Аналогічними темпами зросла і забезпеченість торговою площею населення – з 174 до 204 кв. м на 1000 жителів. Але незважаючи на сталу позитивну динаміку, по-перше, рівень забезпеченості істотно відстає від Східної Європи (500-600 кв. м) та розвинених країн Євросоюзу (700-1000 і більше кв. м), тобто в Україні існує як мінімум двократний «резерв» щодо межі насиченості торговельними площами (рис. 1) [7, с. 7].

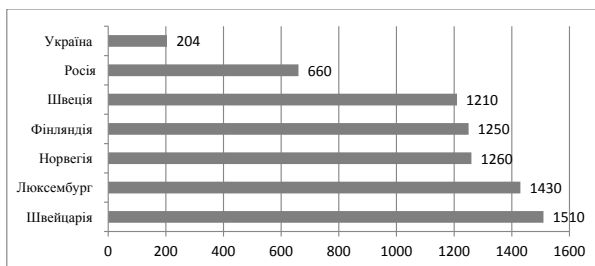

Рис. 1. Забезпеченість торговою площею (кв. м на 1000 жителів) в деяких країнах

Джерело: [7, с. 7]

А по-друге, спостерігаються значні регіональні дисбаланси, в тому числі в розрізі сільської та міської місцевостей. Стан досліджуваного показника традиційно має найкращі позиції в містах – обласних центрах: станом на середину 2013 р. він становив в Києві і Донецьку – по 285 кв. м, Одесі – 310 кв. м, Харкові – 315 кв. м, Дніпропетровську – 377 кв. м [3]. Київ, Одеса та Донецьк є найпривабливішими і для вже представлених в Україні ритейлерів, і тих, які планують вихід на вітчизняний ринок, у всіх цінових категоріях. У цих містах високим попитом користуються якісні

торговельні приміщення, розташовані як уздовж центральних торговельних вулиць, так і в торговельно-розважальних центрах (ТРЦ). Водночас в деяких районах цих міст актуалізується проблема перенасичення торговельними закладами, коли на невеликій ділянці будується кілька гіпермаркетів-конкурентів. Особливо гостро ця проблема постає в Києві, де фактична забезпеченість площами у 2,2 рази перевищує норматив Міністерства економіки України від 2008 р. в 128 кв. м. В районному розрізі розриви ще більші: якщо в Подільському районі Києва на 1000 жителів припадає 81 кв. м площі, в Печерському – 84 кв. м, то у Святошині і на Оболоні – 275 і 228 кв. м відповідно [10].

Натомість регіональний ринок торговельної нерухомості характеризується низьким рівнем розвитку та обмеженою представленістю мережевих роздрібних операторів [5, с. 20]. Скорочення споживчого попиту, звичка здійснювати купівлі на ринках та підвищення економічної невизначеності стримує будівництво нових ТРЦ практично в кожному місті країни, тому більша їх частина перебуває в замороженому чи призупиненому стані.

Регіональні та територіальні дисбаланси утворилися на тлі парадоксально позитивної динаміки ринку торговельної нерухомості як одного з найвагоміших факторів розвитку роздрібної торгівлі. У 2013 р. в Україні сегмент торговельної нерухомості виявився найстійкішим до негативного впливу економічної кризи, і потенціал його розвитку залишається високим [14]. На тлі дворічного падіння темпів будівництва нерухомості в секторі торгової нерухомості спостерігається підйом. Це пов'язано, насамперед, із нерозвиненістю українського ринку з точки зору якості об'єктів торговельної нерухомості і різноманітності представлених форматів, розміром вітчизняного ринку, високою щільністю населення, а також високою чутливістю споживачів до модних тенденцій і схильністю до придбання модних товарів.

Запланована активізація девелопменту у Києві, Харкові, Донецьку, Черкасах та інших містах може до кінця 2015 року подвоїти обсяг пропозиції торгової нерухомості [15, с. 20]. Таке безпрецедентне зростання призведе до появи «надлишку» на ринку і, як наслідок, можна прогнозувати підвищення вимог орендарів до вибору приміщень та відповідне зростання конкуренції, входження на український ринок нових міжнародних ритейлерів, деяке зниження рівня орендних ставок, зокрема у класі неякісних торговельних центрів «першого покоління».

Проте для більшості підприємців, які не належать до крупного мережевого бізнесу, власне будівництво та купівля торговельних площ залишається недоступним, тому вони віддають перевагу оренді. Наприклад, у Харкові у 2013 р. до 80% підприємців орендували приміщення невеликої площі, або економ-класу (від 50 до 70 кв. метрів), які розміщені в місцях з високою прохідністю [16]. На кожну купівлю припадало 5 орендних угод, що пояснюється низькою платоспроможністю роздрібного бізнесу, небажанням відволікати значні кошти з обороту. В цілому по Україні рівень вакантності (кількість вільних орендованих площ) торгової нерухомості становив 5% і перебував в межах планових показників (для порівняння: вакантність офісної нерухомості сягала 35%) [9].

Протягом періоду 2011-2013 рр. середні орендні ставки на торговельні приміщення площею 100-300 м² в успішних торговельних центрах Києва та інших обласних центрів України із населенням понад 750 тис. мешканців залишалися стабіль-

ними, водночас спостерігалися істотні регіональні розбіжності [5, с. 19] (табл. 4). Високі орендні ставки в найбільших обласних центрах сприяють розвитку девелопменту, забезпечуючи високу рентабельність будівництва. У регіонах, навпаки, зберігаються низькі з точки зору цілей девелопменту ставки, тому він не зацікавлений у периферійних капіталовкладеннях.

Таблиця 4
Орендні ставки на секції 100-200 кв. м у торговельних центрах і торговельно-розважальних центрах у 2013 р.

Місто	Дол. за 1 кв. м на місяць
Київ	50-75
Харків	40-44
Одеса	45-60
Дніпропетровськ	30-45
Донецьк	45-60
Запоріжжя	30-40
Львів	35-45

Джерело: [5, с. 19]

Малоймовірним є істотне зростання базових орендних ставок і у 2013-2015 рр. Це пов'язано із порівняно невеликою кількістю якісних ритей-

лерів на вітчизняному ринку, значним обсягом торговельних приміщень, заявлених до відкриття у найближчій перспективі, а також ризиками економічної нестабільності в Україні і світі.

Висновки. Отже, проведене дослідження показало, що роздрібна торгівля розвивається в умовах скорочення промислового виробництва (за виключенням харчової галузі) та при одночасному збільшенні імпорту. Забезпеченість населення торговельними площами зростає, проте досягнутий рівень суттєво відстає від країн Європи. До того ж поглиблюються регіональні «перекося» у забезпеченості торговими площами. На тлі позитивної динаміки ринку торговельної нерухомості для великого торговельного бізнесу залишається нерозв'язаною проблема доступу малих підприємств роздрібною торгівлі до якісних торговельних площ. Виявлені тенденції та проблеми повинні бути взяті до уваги державними органами влади при розробленні політики розвитку роздрібною торгівлі в Україні. Подальші наукові розвідки у аналізованій темі нам бачаться у сфері обґрунтування конкретних механізмів сприяння малим торговим підприємствам у доступі до вільних торговельних площ.

Список літератури:

1. Апопій В. В. Внутрішня торгівля України: нові вектори розвитку / В. Апопій, В. Горбатюк, О. Процишин // Вісник Львівської комерційної академії / [ред. кол.: Башнянин Г.І., Апопій В.В., Вовчак О.Д. та ін.]. – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2011. – Вип. 37. – 194 с. – (Серія економічна). – С. 178-184.
2. Зовнішня торгівля України. Статистичний збірник / [Відповідальний за випуск А. Фризоренко]. – К., 2013. – 99 с.
3. Киев отстает от других «миллионников» по количеству торговых центров [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://100realty.ua/news/9463>.
4. Масленников Ю. О. Проблемы и перспективы развития роздрібної торгівлі в Україні в умовах ринкових перетворень / Ю. О. Масленников, Б. А. Кручковський // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.2. – С. 220-225.
5. Обзор рынка торговой недвижимости г. Киев и регионы Украины Итоги 1 полугодия 2013 года 32 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.business.ua/upload/analytics/analytics%202013/UTG%20-%201%20quater%202013%20Retail_Viewpoint_ru.pdf.
6. Офіційний сайт державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
7. Першин М. Меганалитика: покупатель 2013-2015 [Електронний ресурс] / М. Першин // Режим доступу : <http://www.accenture.com/SiteCollectionDocuments/PDF/Accenture-Mega-Analytics-Consumer-2013-russian.pdf> С.7.
8. Роздрібна торгівля України у 2012 році / [Під загальним керівництвом В.О. Піщейка]. – К., 2013. – 173 с.
9. Рынку торговой недвижимости в Украине прогнозируют рост [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.business-for-sale.com.ua/news/show_08082013.html.
10. Снигурский А. Как живет киевский продуктовый ритейл: осень 2013 г. [Електронний ресурс] / А. Снигурский // Режим доступу : http://retai.net/articles/ukraine-group/ukrainian_mcm/12387/.
11. Статистичний щорічник України за 2012 рік / [За ред. О.Г. Осауленка]. К., 2012. – 552 с.
12. Тараненко О.О. Тенденції та чинники розвитку роздрібною торгівлі України / О.О. Тараненко // Економічний простір. – 2012. – № 64. – С. 126-131.
13. Тарасюк М. Структурні зрушення у розвитку торгівлі на сучасному етапі / М. Тарасюк // Товари і ринки. – 2010. – № 1. – С. 17-29.
14. Торговельний бум в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vlasbiz.net/content/detail/174>.
15. Украина. Обзор рынка недвижимости 2013. Colliers International 31 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dragon-upd.com/userfiles/market-reports/Colliers%20Market%20Overview_2013_RUS.pdf.
16. Шевченко М. До 80% предпринимателей предпочитают арендовать торговые помещения [Електронний ресурс] / М. Шевченко // Режим доступу : <http://capital.kh.ua/special-topics/gas/Do-80-predprinimateley-predpochitayut-arendovat-torgovye-pomeshcheniya.html>.

Сахацкий Н. П.

Одесская государственная академия строительства и архитектуры

Мазур Е. Е.

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова

МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛИ

Резюме

В статье определено современное состояние и тенденции материально-технического обеспечения предприятий розничной торговли в Украине. Проведен анализ динамики товарного предложения, а также рынка торговой недвижимости.

Ключевые слова: розничная торговля, материальные факторы, товарное предложение, девелопмент, торговые площади.

Sahatskiy M. P.

Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture

Mazur O. E.

Odessa I. I. Mechnikov National University

MATERIAL AND TECHNICAL FACTORS OF RETAIL TRADE DEVELOPMENT

Summary

In the article the current state and trends in retailers' logistics of Ukraine have been identified. The dynamics of product offerings as well as the market of commercial real estate are analyzed.

Key words: retail trade, material factors, product offer, development, shopping area.

УДК 330.34

Мірошніченко Г. О.

Українська академія банківської справи Національного банку України

СТАБІЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті розглянуто сучасні підходи до розуміння поняття «економічний розвиток». Сформовано модель процесу самоорганізації економічної системи. Визначено роль атрактора у формуванні мети еволюційного розвитку економічної системи.

Ключові слова: економічний розвиток, прогрес, самоорганізація, невизначеність, аттрактор.

Постановка проблеми. Ключовим поняттям, що характеризує сучасний стан світового розвитку, є глобалізація – процес, що відображає перехід від економік окремих країн до єдиної економічної системи. Перспективи, темпи і загальний вектор соціально-економічного прогресу національних господарств тією чи іншою мірою визначаються глобалізаційними процесами та спроможністю національних економік протистояти глобальним викликам. Таким чином, сучасний етап розвитку національної економіки характеризується підвищенням вимог до системи, яка повинна сприяти стабільному функціонуванню та стійкому економічному зростанню в умовах поступової інтеграції у європейський та світовий економічний простір. У зв'язку з цим перед світовою економічною наукою постає завдання пошуку нових концептуальних підходів, шляхів і механізмів соціально-економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку економічної системи викликає великий інтерес серед науковців. Першочерговою причиною цього є той факт, що економічна система змушена пристосовуватися до нових умов функціонування, які насамперед характеризуються мінливістю та невизначеністю. Дослідження процесів економічного розвитку у контексті глобалізації економічного простору найшли відображення у роботах таких відомих вчених, як А. В. Бакурової, К. Є. Мойсеєнко, Л. Г. Мельника, М. В. Фоміна, О. В. Раєвнева, Т. В. Ков'ях та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В науковій літературі найчастіше досліджуються основні проблемні питання розвитку економічної системи, проте питання забезпечення переходу економічної системи до сталості все ще залишається невирішеним.

Метою статті є визначення складових елементів стабільного розвитку економічної системи в умовах невизначеності.

Виклад основного матеріалу. Найсучаснішим підходом до дослідження економічної динаміки є

теорія хаосу. Дана теорія дозволяє стверджувати, що економіка є надчутливою складною системою, яка постійно трансформується і знаходиться на грані хаосу.

Сучасні умови ведення бізнесу обумовлюють необхідність постійної готовності економічної системи до змін у межах свого функціонування й розвитку.

Традиційно в теорії та практиці економічний розвиток пов'язується, насамперед, з економічним зростанням. При цьому для визначення рівня розвитку системи використовують такий показник, як валовий внутрішній продукт на душу населення, обґрунтовуючи свій підхід тим, що збільшення ВВП тісно пов'язане із соціальним прогресом у суспільстві. Ототожнення та встановлення розходжень між цими двома поняттями пов'язане з циклічним характером світового економічного розвитку.

Проте історичний розвиток довів недоцільність такого підходу. Практика господарювання в різних країнах показала, що однонаправлена орієнтація виключно на економічне зростання в нинішніх умовах не вирішує всіх проблем

розвитку, а загальні витрати від такої орієнтації можуть бути більші від отриманих результатів.

У парадигмі економічної теорії ХХІ ст. економічний розвиток економічних систем все частіше виводиться за межі теорії економічного зростання, аргументується висновок про те, що поняття «розвиток» не є ідентичним поняттю «зростання»; економічне зростання необхідно розглядати як якісну характеристику розвитку, характерну для висхідного етапу життєдіяльності системи [4].

У своїй роботі В. Ки́фяк розглядає поняття «генезис» у співвідношенні з поняттям «розвиток». Категорія «генезису» походить з давньогрецької мови і визначається як виникнення або процес формування. У літературі генезис – момент зародження і процес наступного розвитку, який приводить до певного стану, виду, явища. Генезис містить розвиток і етап «до розвитку». Розвиток може бути